

AHK

Deutsch-Serbische
Wirtschaftskammer
Nemačko-srpska
privredna komora

PartnerInSerbien

U saradnji sa:

ceves
CENTER FOR ADVANCED ECONOMIC STUDIES

TRGOVINSKI ODNOSI IZMEĐU SRBIJE I NEMAČKE U PERIODU 2015 -2022.

Impresum

© Nemačko-srpska privredna komora 2024.

Izdavač

Nemačko-srpska privredna komora

matični broj: 28769547

Topličin venac 19a, 11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 2028 010

Internet adresa: www.serbien.ahk.de

Izvršni član Upravnog odbora

Alexander Markus

Autor: Centar za visoke ekonomske studije (CEVES)

Višnjićeva 5, 11010 Beograd, Srbija

T: +381 (11) 405 27 80

Internet adresa: www.ceves.org.rs

Dizajn i priprema

We Media Agency

Ova publikacija, kao i svi njeni delovi podležu punoj autorskoj zaštiti od strane izdavača odnosno autora prema važećim odredbama Zakona o autorskim pravima. Bez izričite i pismene saglasnosti izdavača nije dozvoljena bilo kakva promena sadržaja kao ni umnožavanje, distribucija, javno izlaganje, objavljivanje, prodaja i korišćenja bilo kog sadržaja za bilo koju komercijalnu ili javnu svrhu ove publikacije u elektronskom ili štampanom izdanju. Izdavač ove publikacije nije u bilo kom smislu zastupnik fizičkih ili pravnih lica čija se imena pojavljuju u publikaciji i ne odgovara za moguće propuste niti za objavljene pogrešne podatke ili eventualnu štetu nastalu usled mogućih štamparskih grešaka, nepotpunih informacija ili načina pozicioniranja informacija.

Trgovinski odnosi između Srbije i Nemačke u periodu 2015 - 2022.

M A R T 2 0 2 4 .

Sadržaj

1. Izvršni rezime	5
2. Opšti trendovi	6
3. Struktura robne razmene između Nemačke i Srbije	9
4. Visoko konkurentni izvozni sektori	14
4.1. Mobilnost	14
4.2. Ostali visoko konkurentni sektori	17
5. Razlozi i osnovi produbljivanja ekonomskog partnerstva	19
6. Metodologija	21
Apsolutna promena u tržišnom udelu Srbije u Nemačkoj	21
Efekat konkurentnosti	22
Strukturni efekat	23
Efekat prilagođavanja	23

1 Izvršni rezime

Nemačka je ubedljivo najveći trgovinski partner Srbije. Posmatrano kroz izvoz (4 milijarde EUR), uvoz (4,4 milijarde EUR) i priliv SDI (10,8% ukupnih SDI prema podacima iz 2022. godine, više od 2 milijarde EUR od 2015. godine), Nemačka je ubedljivo najveći trgovinski partner Srbije (8,4 milijarde EUR), sa gotovo dvostruko većim udelom od ostalih, drugoplasiranih zemalja. Potpomognut snažnim prilivom SDI iz nemačkog kapitala, izvoz iz Srbije u Nemačku je u periodu od 2015. do 2022. godine rastao 15,8% godišnje – brže od uvoza, koji je zabeležio stopu rasta od 11,1%. To je dovelo do posledičnog smanjenja spoljnotrgovinskog deficita Srbije sa 667 miliona EUR na 385 miliona EUR. Ako se uzme u obzir i priliv SDI, deficit platnog bilansa Srbije s Nemačkom skoro da je zatvoren.

Nešto preko polovine ukupnog izvoza iz Srbije u Nemačku odnosi se na sektor mobilnosti, sa procenjenom vrednošću od oko 2,1 milijarde EUR. Ovu izvozno orijentisanu proizvodnju predvode uglavnom nemačka privredna društva koja proizvode poluproizvode za automobilsku industriju (komplete kablova, elektromotore, a odskora i sisteme info-zabave i druga naprednija rešenja za mobilnost), kao i gotove proizvode, poput tramvaja. Osim sektora mobilnosti, u ostale značajnije izvozne kategorije spadaju proizvodi od metala, mašine i električni aparati, prehrambeni proizvodi i hemikalije. U ovim grupama proizvoda, od kojih svaki učestvuje u izvozu iz Srbije u Nemačku sa po 7-12%, privredna društva iz Srbije imaju značajnu ulogu uz nemačka privredna društva – naročito u oblasti prerađevine metala, proizvodnje mašina i proizvodnje namenskih proizvoda od gume i plastike. Uvoz iz Nemačke u Srbiju je u velikoj meri određen izvozom. I ovde dominiraju komponente za sektor mobilnosti, mašine, mehanički aparati i električna oprema, koji se prerađuju u Srbiji i reeksportuju u Nemačku radi ugradnje u finalne proizvode. Pored ovih poluproizvoda, Srbija iz Nemačke uvozi vozila, farmaceutske proizvode i ostale kućne aparate.

Čvrsti odnosi bazirani na SDI i trgovinskim odnosima između Srbije i Nemačke rezultat su kombinacije istorijskih veza, strateških ulaganja i uzajamnih ekonomskih interesa, a industrijsko nasleđe Srbije i stručna radna snaga takođe igraju ulogu. Položaj Nemačke kao glavnog investicionog partnera Srbije uslovljen je istorijskom usklađenošću Srbije sa zapadnoevropskim standardima još iz vremena Jugoslavije, što je omogućilo razvoj visokostručne radne snage u sektoru industrijske proizvodnje, koja pruža izuzetnu vrednost za uloženi novac – bilo kao zaposleni ili kao partnersko malo ili srednje preduzeće iz Srbije. Mere podrške i partnerski odnos vlasti ubrzali su proces ekonomske integracije na samom početku, a u skorije vreme dodatno su ga ubrzala nedavna dešavanja u svetu, uključujući i pandemiju izazvanu virusom COVID-19 i invaziju Rusije na Ukrajinu, što je dodatno dovelo u pitanje otvorenost globalne trgovine.

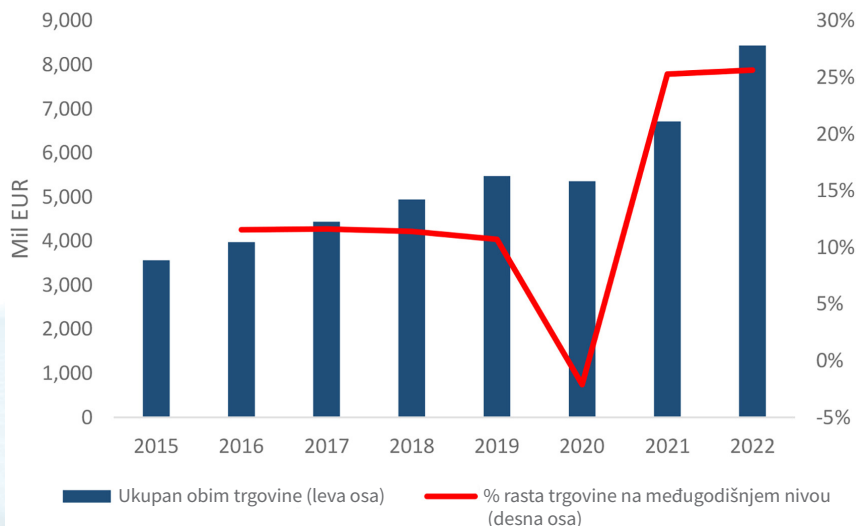
Nemačke investicije u Srbiji dovele su do značajnog efekta ekonomskog prelivanja. Pored doprinosa stabilizaciji platnog bilansa, najočiglednija korist je stvaranje novih radnih mesta, što je od posebnog značaja u periodu nakon svetske ekonomske krize – nemačka privredna društva u 2023. godi-

ni u Srbiji zapošljavaju oko 80.000 ljudi. Ovo inicijalno otvaranje novih radnih mesta je podstaklo re-industrijalizaciju i doprinelo zadržavanju i daljem razvoju postojećeg ljudskog kapitala. Naravno, ovaj efekat je bio naročito jak i poželjan u nedovoljno razvijenim delovima Srbije. Efekat koji su veze s Nemačkom imale na domaća MSP bio je nešto suptilniji, ali barem podjednako bitan. Nemačka privredna društva su stvorila konkurentno okruženje i donela inovativniju poslovnu praksu – ove veze i lični odnosi s Nemačkom pomogli su mnogim privrednim društvima u Srbiji da se uzdignu, što je Srbiji omogućilo da stvori sopstveni „Mittelstand“.

2 Opšti trendovi

Dinamika robne razmene između Srbije i Nemačke je značajno intenzivirana, sa većom stopom rasta od globalne robne razmene, što ukazuje na dalji razvoj ekonomskog partnerstva. Globalna robna razmena je zabeležila značajan rast od oko 50,4% u periodu od 2015. do 2022. godine, a ukupna robna razmena između Srbije i Nemačke u istom periodu beleži brži rast i dostiže oko 137% (13,1% na godišnjem nivou), čime je povećana sa 3,56 milijardi EUR na 8,44 milijarde EUR. Kriza usled pandemije virusa COVID-19 jeste donekle usporila ovaj rast, ali je oporavak bio veoma brz (slika 1). Nemačka je istorijski jedan od glavnih trgovinskih partnera Srbije, a od 2016. godine nesporno i najveći, sa udelom u ukupnoj robnoj razmeni koji je trenutno 80% veći od drugoplasirane Italije. Čini se da su u post-pandemijskom svetu šanse za dalji razvoj bilateralne robne razmene još prisutnije, s obzirom na to da bi Nemačka mogla da se pridruži trendu izmeštanja proizvodnje u geografski bliske zemlje (tzv. near-shoring), čime bi se otvorile i dodatne mogućnosti za razvoj ovog prosperitetnog odnosa.

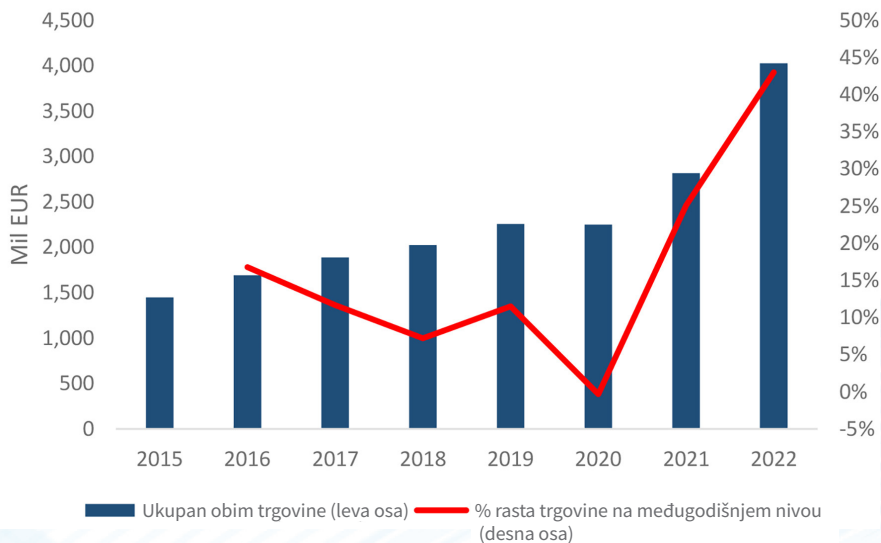
Slika 1: Dinamika robne razmene između Nemačke i Srbije, obim i stopa rasta

Izvor: baza podataka UN Comtrade

Vrednost izvoza iz Srbije u Nemačku je u periodu od 2015. do 2022. godine rasla po stopi od 15,8% godišnje, što je značajno više od globalnog rasta srpskog izvoza i dokaz je brzog oporavka i snažne otpornosti trgovine u postpandemijskom periodu. Stopa rasta izvoza iz Srbije u Nemačku je u periodu od 2015. do 2020. godine bila relativno stabilna (slika 2), a pandemija je ovaj proces samo nakratko zaustavila, s obzirom na to da je oporavak bio brz – u periodu od 2015. do 2022. godine, izvoz je povećan sa 1,45 milijardi EUR na 4,03 milijarde EUR, što predstavlja povećanje od 178% (15,8% godišnje). U istom periodu, rast ukupnog izvoza iz Srbije u ostatak sveta bio je znatno sporiji – tokom ovih sedam godina zabeležen je rast od 135% (13% godišnje). Premda je pandemija izazvala prekid u globalnoj robnoj razmeni, izvoz iz Srbije je uspeo prilično brzo da se oporavi, kao što se može videti (slika 2); značajan porast vrednosti izvoza iz Srbije u Nemačku zabeležen je nakon 2020. godine. Brzi rast izvoza iz Srbije u Nemačku bio je brži od ukupnog rasta uvoza na nemačko tržište. To je omogućilo povećanje udela izvoza iz Srbije na nemačkom tržištu sa 0,166% na 0,254% u periodu između 2015. i 2022. godine. Nemačka je, kao duplo veće uvozno tržište za izvoz iz Srbije od drugoplasirane Italije, daleko najznačajniji spoljnotrgovinski partner Srbije.

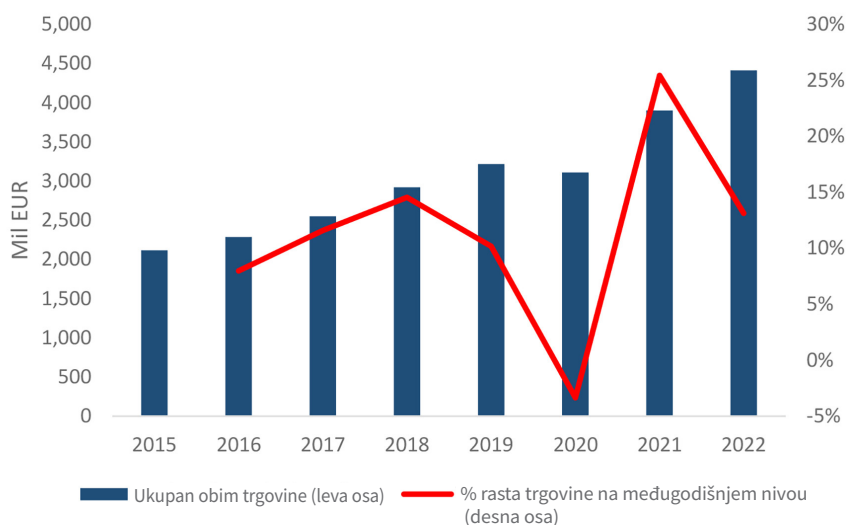
Slika 2: Izvoz iz Srbije u Nemačku – obim robne razmene i stopa rasta

Izvor: baza podataka UN Comtrade

Uvoz iz Nemačke i dalje ima ključnu ulogu na uvoznom tržištu Srbije, sa snažnim prisustvom i udelom, uz zavidnu stopu rasta u periodu nakon pandemije. Između 2015. i 2022. godine, izvoz iz Nemačke u Srbiju je udvostručen (11,1% godišnje) i dostigao je oko 4,41 milijarde EUR (slika 3). stopa rasta izvoza iz Nemačke u Srbiju je u posmatranom periodu bila konstantna, sa izuzetkom pandemijske 2020. godine i oporavka naredne 2021. godine, a verovatno će i u narednom periodu ostati stabilna, pod uslovom da ne dođe do nekog značajnijeg poremećaja. Uočava se trend marginalnog smanjenja udela nemačkih proizvoda na uvoznom tržištu Srbije u periodu između 2015. i 2022. godine, sa oko 12,4% na oko 11,4%. Ipak, Nemačka i dalje ima ubedljivo najveći udeo na uvoznom tržištu Srbije.

Slika 3: Izvoz iz Nemačke u Srbiju – obim robne razmene i stopa rasta

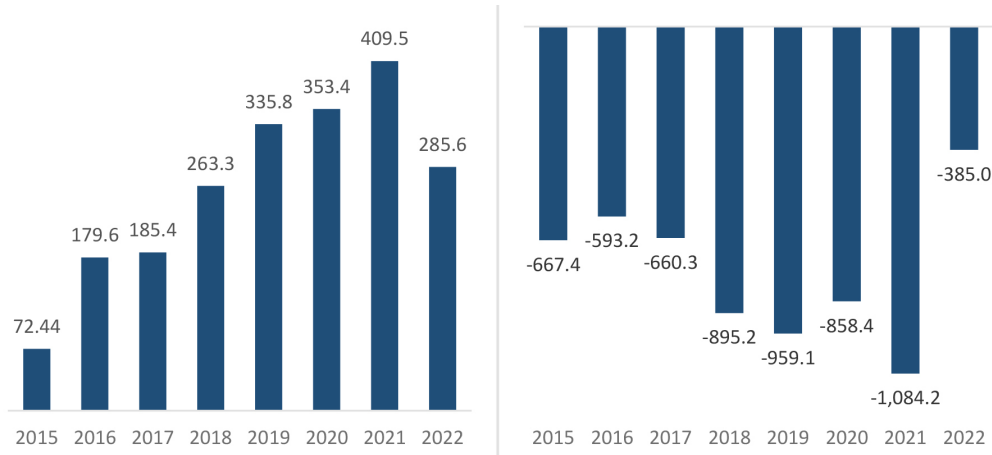

Izvor: baza podataka UN Comtrade

Jačanje ekonomskih odnosa u prethodnom periodu pozitivno je uticalo na platni bilans, zaposlenost i konkurentnost. Jedan od glavnih činilaca koji su doprineli rastu robne razmene u ovom periodu su strane direktne investicije (SDI) iz Nemačke u Srbiju. Od 2015. do 2022. godine, Srbija je zabeležila neto priliv nemačkih investicija od preko 2,1 milijarde EUR, čime su investicije iz Nemačke premašile sve ostale zemlje, sa učešćem od 10,8% u ukupnom kapitalu. Priliv stranih investicija doveo je do povećanja uvoza (sirovine), ali je, kao što smo već naveli, rast izvoza bio znatno veći, što je doprinelo smanjenju spoljnotrgovinskog deficita (slika 4). osim neposrednog uticaja preko nemačkih privrednih društava, koja danas zapošljavaju oko 80.000 ljudi, ostvaren je i značajan efekat prelivanja koji je doprineo povećanju konkurentnosti domaće privrede MSP u Srbiji (više o ovome u poglavlju 5).

Slika 4: Uticaj Nemačke na platni bilans Srbije kroz...

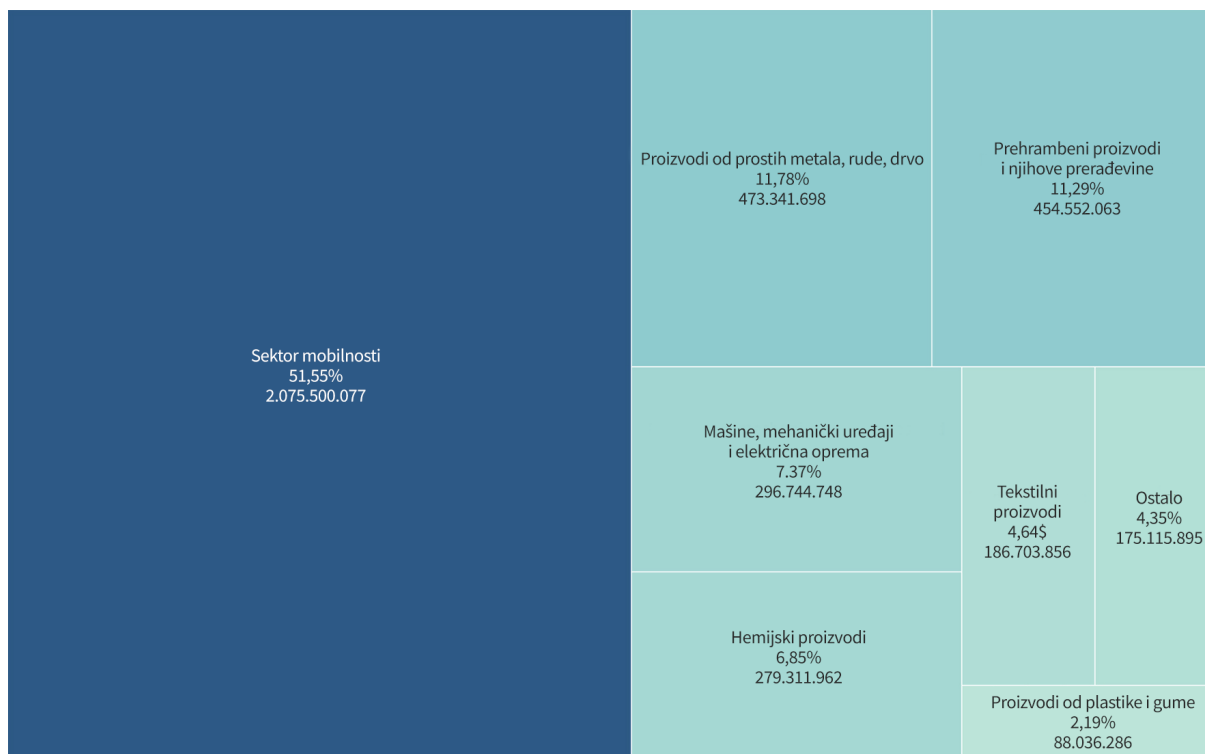
a) ...povećan priliv SDI iz Nemačke (mil EUR)... b) ...smanjenje spoljnotrgovinskog deficita sa Nemačkom (mil EUR)

Izvor: baza podataka UN Comtrade

3 Struktura robne razmene između Nemačke i Srbije

Posmatrano po različitim grupama proizvoda, sektor mobilnosti čini polovinu izvoza iz Srbije u Nemačku. Struktura izvoza dveju zemalja se donekle razlikuje, što ukazuje na specifičnosti koje njihov odnos čine obostrano korisnim. Izvoz iz Srbije u Nemačku je uglavnom koncentrisan i vezan za sektor mobilnosti, hemijsku industriju, prehrambenu industriju, industriju tekstila i druge, manje značajne sektore (slika 5). Sektor mobilnosti je od 2015. do 2022. godine zabeležio rast od 229%, a ukupna vrednost mu je gotovo 2,1 milijarde EUR, što čini oko 50% izvoza iz Srbije u Nemačku. Proizvodi iz ovog sektora koji se proizvode i izvoze u Nemačku većim delom potiču od SDI stvorenih nemačkim kapitalom. Ova društva proizvode širok portfolio delova i specijalizovane opreme, kao što su izolovane žice, elektromotori, sistemi info-zabave, delovi motora i drugi poluproizvodi u sektoru mobilnosti. Međutim, neka privredna društva iz Srbije iskoristila su priliku da postanu deo ovog lanca proizvodnje – naročito mašinski obrađenih metalnih delova i gumenih i plastičnih delova. Komponente iz obeju navedenih grupa su u većini slučajeva poluproizvodi koji se izvoze u Nemačku radi daljeg korišćenja i ugradnje u proizvode kao što su automobili, automobilski motori, vazduhoplovi, šinska vozila ili slični složeniji proizvodi. Treba naglasiti da nemački proizvođač Siemens u Srbiji proizvodi gotove tramvaje. O ovom sektoru će biti više reči u narednom poglavlju.

Slika 5: Spoljnotrgovinska struktura izvoza iz Srbije u Nemačku u 2022. godini (% i EUR)

Izvor: baza podataka UN Comtrade

Osim proizvoda u sektoru mobilnosti, značajan deo proizvoda koji se izvoze iz Srbije u Nemačku čine prosti metali, prehrambeni proizvodi, mašine i električni aparati i hemikalije. Najveće učešće i dalje ima proizvodnja i izvoz proizvoda od prostih metala i ruda u Nemačku, koji čine oko 12% ukupnog izvoza iz Srbije. Uglavnom se koriste u građevinskoj industriji i u proizvodnji drugih, složenijih proizvoda vezanih za tešku mehanizaciju i građevinarstvo. Prehrambeni proizvodi i njihove prerađevine takođe spadaju u značajniju robu koja se izvozi iz Srbije u Nemačku. Njihova vrednost je u 2022. godini iznosila oko 478 miliona EUR, odnosno oko 11% ukupnog izvoza. Ovaj sektor prolazi kroz dinamične promene, sa značajnim povećanjem izvoza napitaka i žestokih alkoholnih pića, na oko 130 miliona EUR u 2022. godini u poređenju sa oko milion EUR u 2015. godini, uz istovremeno povećanje izvoza voća, povrća i uopšteno ostalih proizvoda iz ove grupe, sa izuzetkom duvana, koji beleži pad izvoza. Izvoz hemijskih proizvoda, kao i tekstila (uglavnom čarapa), takođe ima značajan udeo u izvozu iz Srbije i u 2022. godini čini oko 6,8%, odnosno 4,6% izvoza, što je povećanje u odnosu na 4,8% u 2015. godini i odraz je razvoja proizvodnih kapaciteta u Srbiji i produbljanja odnosa.

Udeo ovih grupa proizvoda u uvozu na tržište Nemačke je veoma uspešno povećan. Analiza konstantnog tržišnog udela (CMSA) omogućava nam da identifikujemo proizvode koji su zabeležili ne samo rast izvoza, već i povećanje udela na uvoznom tržištu Nemačke¹. Posmatrano iz ugla pojedinačnih proizvoda umesto grupa proizvoda, zaključak je nepromenjen. U tabeli 1 prikazani su proizvodi s najvećim obimom izvoza, uz stope rasta i povećanje tržišnog udela. I ovde sektor mobilnosti ima dominantno učešće u ukupnom izvozu, naročito izolovane žice i kompleti kablova, čija vrednost je učtvostručena, čime je značajno povećan i njihov udeo na uvoznom tržištu Nemačke, i to sa 1,4% na 4% (između 2015. i 2022. godine).

Takođe, izvoz iz Srbije koji se odnosi na železničke i tramvajske vagone i lokomotive je u istom periodu zabeležio impresivan rast, uz povećanje udela na uvoznom tržištu Nemačke sa nepostojećeg na 13% u slučaju vagona, odnosno sa 0,7% na 3,2% u slučaju lokomotiva. Izvoz elektromotora i delova generatora zadržao je relativno visok udeo na uvoznom tržištu, uz blagi rast sa 7,3% na 7,7% u periodu od 2015. do 2022. godine. Udeo delova i pribora za motorna vozila je u posmatranom periodu više nego udvostručen, što ukazuje na snažno prisustvo na uvoznom tržištu Nemačke. Izvoz proizvoda od gume i novih pneumatskih guma takođe beleži značajno povećanje tržišnog udela, što je odraz konkurentne prednosti robe iz Srbije u ovim oblastima.

Svi prethodno navedeni sektori su tesno povezani sa sektorom mobilnosti, tako da je i najveći deo izvoza iz Srbije na nemačko tržište povezan s mobilnošću i ispoljava jasan pozitivan trend, uz mogućnost dalje ekspanzije u budućnosti. Hemijski sektor takođe beleži značajan rast po značaju u posmatranom periodu, uz povećanje udela na uvoznom tržištu Nemačke sa 0,9% na 4,8%, kao i pomenuti prehrambeni proizvodi (naročito voda i bobičasto voće), čarape i električna oprema i delovi mašina koje u određenoj meri proizvode privredna društva iz Srbije (mada mnoge od proizvoda s najvećom vrednošću zapravo proizvode pretežno nemačke SDI).

---

¹ Više informacija o CMSA analizi može se naći u Metodološkom prilogu

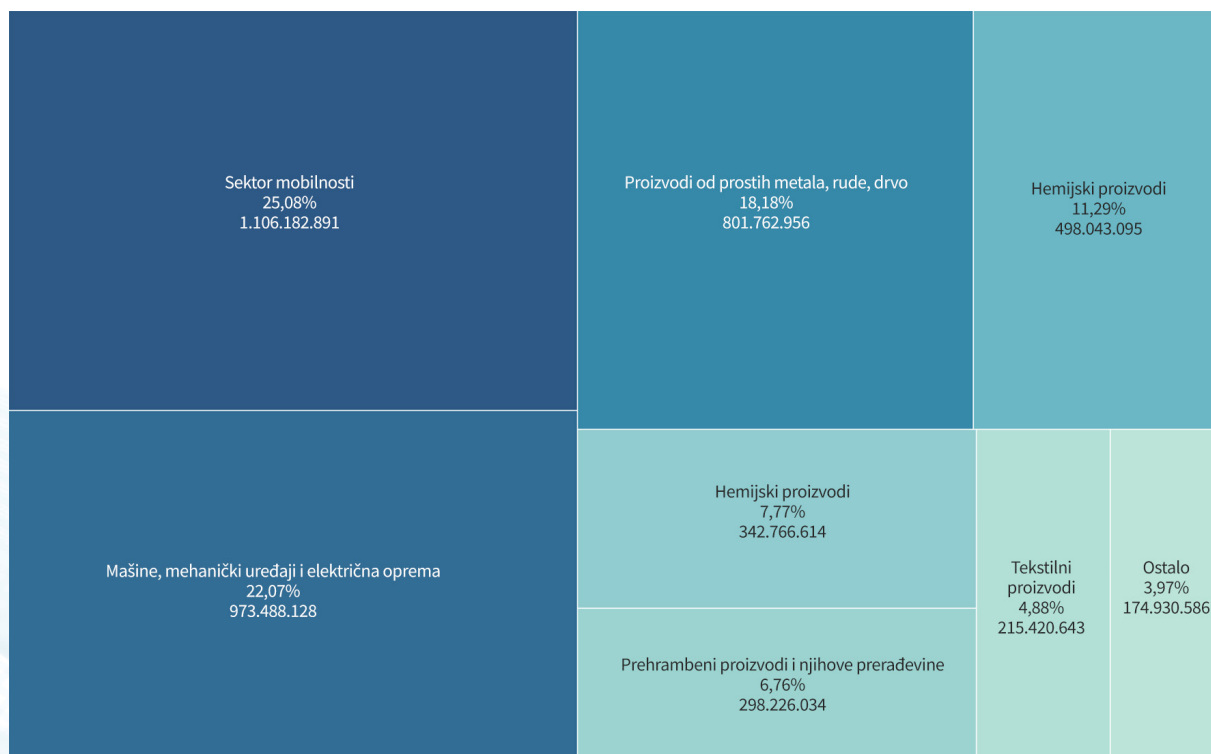
Tabela 1: Vodećih 16 proizvoda s najvećim izvozom u 2022. godini

Proizvod (nivo HS4)	Izvoz iz Srbije u Nemačku 2022. (u milionima EUR)	Izvoz iz Srbije u Nemačku 2015. (u milionima EUR)	Rast izvoza 2022/2015. %	Udeo Srbije na uvoznom tržištu Nemačke 2022. %	Udeo Srbije na uvoznom tržištu Nemačke 2015. %
Izolovana žica, kablovi i ostali električni provodnici	528,1	133,0	297,0	4,0	1,4
Elektromotori i električni generatori	318,1	138,6	129,5	3,9	4,2
Delovi za elektromotore i električne generatore	243,7	83,7	191,3	7,7	7,3
Delovi i pribor za motorna vozila	188,1	55,4	239,8	0,4	0,2
Voće i jezgrasto voće	156,6	113,2	38,3	20,0	21,0
Organska površinski aktivna sredstva	140,7	12,4	1.037,9	4,8	0,9
Flaširana voda	124,4	0,1	123.148,9	3,7	0,0
Električni aparati za uklapanje, isklapanje ili zaštitu električnih strujnih krugova	96,9	24,9	289,4	1,0	0,4
Lekovi	80,2	36,5	119,9	0,2	0,2
Električna oprema za osvetljavanje i signalizaciju	78,8	26,8	193,6	2,0	1,3
Železnički ili tramvajski vagoni	78,5	0,0	n/a	13,5	0,0
Električni grejači vode; električni aparati za grejanje prostora i električni uređaji za grejanje tla; elektro-termički aparati za uređivanje kose	65,1	45,3	43,8	1,1	1,5
Proizvodi od vulkanizovane gume	62,6	7,9	691,3	1,7	0,4
Konstrukcije od gvožđa i čelika	61,8	10,5	486,2	1,2	0,4
Čarape s gaćicama, čarape s gaćicama bez stopala, čarape, kratke čarape i slično	51,8	39,7	30,7	4,2	4,6
Železničke ili tramvajске lokomotive	51,0	3,6	1.327,1	3,2	0,7

Izvor: baza podataka UN Comtrade

Uvoz iz Nemačke u Srbiju se uglavnom sastoji iz robe široke potrošnje, dok izvoz iz Srbije u Nemačku uglavnom čine poluproizvodi. Najveći deo nemačkih proizvoda na uvoznom tržištu Srbije čini sektor mobilnosti, sa oko 25% ili 1,1 milijardu EUR, i to uglavnom delovi za sektor mobilnosti namenjeni daljoj primeni u poluproizvodima i vozilima. Značajnu grupu proizvoda uvezenih iz Nemačke čine mašine, mehanički uređaji i električna oprema, sa oko 22% ili 1 milijardom EUR. Proizvode iz ove grupe čini uglavnom specijalizovana industrijska i mehanička oprema, uređaji za domaćinstvo i drugo. Hemijski sektor takođe ima važnu ulogu mereno udelom u uvozu iz Nemačke u Srbiju i čini oko 11% ili oko pola milijarde EUR, od čega ubedljivo najveći deo otpada na farmaceutske proizvode. Uvoz prerađenih prehrambenih proizvoda i njihovih prerađevina je takođe značajan, sa udelom od oko 7% prema podacima iz 2022. godine. Privredna društva u vlasništvu nemačkog kapitala koriste značajan deo uvoza iz Nemačke na srpskom tržištu u svom proizvodnom procesu i tako mu povećava vrednost. Jedan takav uvozni proizvod je bakarna žica, koja se koristi u proizvodnji izolovane žice, a zatim reeksportuje u Nemačku, gde se ugrađuje u druge proizvode, koji se između ostalog otpremaju i u Srbiju radi prodaje krajnjim potrošačima. Ovaj konkretan proizvod daje značajan doprinos sveukupnoj bilateralnoj robnoj razmeni.

Slika 6: Struktura robne razmene uvoza iz Nemačke u Srbiju u 2022. godini (% i EUR)

Izvor: baza podataka UN Comtrade

4 Visoko konkurentni izvozni sektori

U ovom delu ćemo razmotriti sektore koji se odlikuju visokom konkurentnošću, pre svega sektor mobilnosti, ali ćemo obratiti pažnju i na druge značajne sektore koji daju značajan doprinos izvozu iz Srbije u Nemačku.

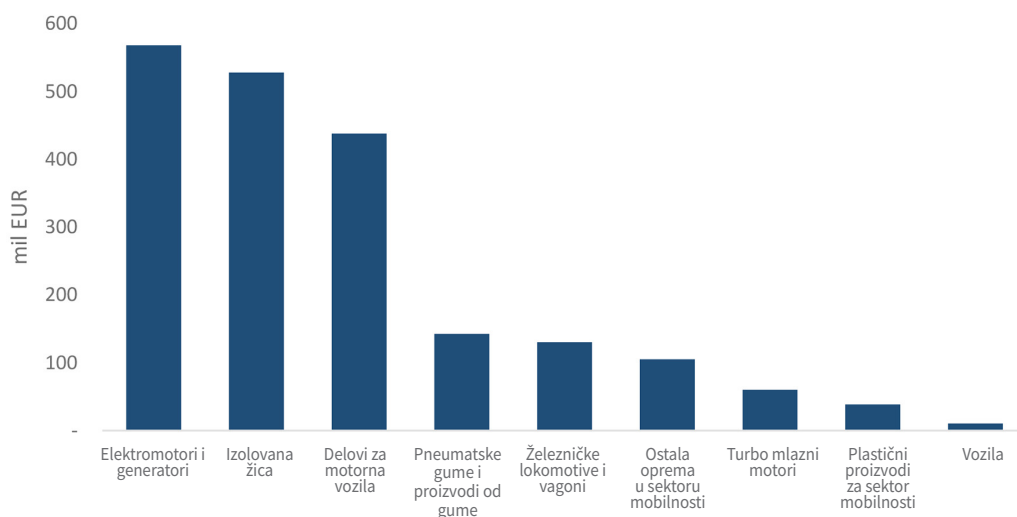
4.1. Mobilnost

Sektor mobilnosti je kamen-temeljac spoljnotrgovinskih odnosa između Srbije i Nemačke.

Pokreću ga značajne nemačke investicije, a odlikuje se velikim obimom poluproizvoda koji se izvoze iz Srbije. Kao što je već navedeno, sektor mobilnosti je zabeležio rast od 229% u periodu od 2015. do 2022. godine, sa vrednošću od skoro 2,1 milijarde EUR, što čini oko 50% izvoza iz Srbije u Nemačku. Sektor mobilnosti je oslonac bilateralne robne razmene između Nemačke i Srbije, a u prethodnom periodu beleži razvoj zahvaljujući snažnom prilivu nemačkog kapitala. Od ukupnih SDI u Srbiji, više od 19% namenjeno je industrijama vezanim za mobilnost (DAS, 2022); imajući u vidu obim nemačkih SDI u Srbiji (slika 3) i sveukupne obrasce spoljnotrgovinske razmene, može se zaključiti da je veliki deo nemačkih investicija namenjen sektoru mobilnosti. Osim toga, uvoz iz Nemačke u Srbiju vezan za sektor mobilnosti činio je oko 25% ukupnog uvoza i najvećim delom se sastojao iz proizvoda namenjenih krajnjoj potrošnji (putničkih vozila), ali je nezanemarljiv deo uvoza bio namenjen daljoj proizvodnji i kasnijem reeksportovanju u Nemačku.

Izvoz iz Srbije vezan za sektor mobilnosti čine pretežno električne komponente, izolovana žica, delovi motora, pneumatske gume i proizvodi od gume i proizvodi za železnice, sa dominantnim učešćem nemačkih privrednih društava. Velikim delom sektora mobilnosti dominira izvoz koji se odnosi na elektromotore, pogonske sklopove i generatore, uz značajnu zastupljenost nemačkih privrednih društava kao što su Flender, ZF, EBM, i Siemens u ovom sektoru koji je u 2022. godini ostvario izvoz od oko 570 miliona EUR (slika 7). Oni proizvode električne komponente i delove koje koristi automobilska industrija, železnička industrija, pa čak i sektor proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. Drugi najvažniji izvozni proizvod je izolovana žica, koja je ostvarila izvoz u vrednosti od skoro 530 miliona EUR prema podacima iz 2022. godine (slika 7). Dominantno učešće u ovom sektoru imaju industrijska privredna društva s nemačkim kapitalom koja su među prvima osnovana u Srbiji, kao što su Leoni Wiring Systems Southeast ili Dräxlmaier, koji čine veliki deo izvoza izolovane žice u Nemačku. Iz Nemačke se u Srbiju uvoze značajne količine bakarne žice, koja se zatim koristi u izradi mreža od izolovane žice za motorna vozila i reeksportuje za potrebe nemačke automobilske industrije. Delovi motornih vozila su treća najveća izvozna kategorija, sa privrednim društvima kao što su Boyesen (izduvni sistemi) i Vorwerk (razni metalni, gumeni i plastični delovi u automobilskoj industriji). Siemens pored proizvodnje vetroturbina i generatora uglavnom proizvodi železničke komponente i šinska vozila, pretežno tramvaje (značajan podstrek Siemens-ovoj proizvodnji tramvaja bila je akvizicija privrednog društva Milanović Engineering u Srbiji – vidi polje 1). Međutim, u segmentu železničkih vozila i delova i dalje postoji jedno bitno privredno društvo iz Srbije – AMM Manufacturing (vidi polje 2 ispod).

Slika 7: Izvoz proizvoda u sektoru mobilnosti iz Srbije u Nemačku – 2022.

Izvor: baza podataka UN Comtrade

Polje 1: Kako je Milanović Inženjering prerastao u Siemens Mobility

Siemens je 2018. godine izvršio akviziciju srpskog privrednog društva Milanović inženjering, dobavljača presovanih metalnih delova za železnička vozila, i pretvorio ga u kompletno postrojenja za proizvodnju tramvaja. Iz ove Siemens-ove fabrike u Kragujevcu su krajem 2020. godine počeli da izlaze tramvaji. Fabrika je od akvizicije izvezla tramvaje u vrednosti od 364 miliona USD, uz značajan rast u 2021. godini. Samo u 2022. godini, vrednost izvoza bila je 137 miliona USD. Niskopodni tramvaji „Avenio“ koji se proizvode u ovom pogonu sada su u upotrebi u gradovima Austrije, kao i u Bremenu (77 tramvaja) i Nirnbergu (26 tramvaja) u Nemačkoj, a postoje planovi za proširenje i na Minhen, Diseldorf, Duizburg i druge gradove.

“Naš kupac BSAG (Bremer Straßenbahn AG) bio je impresioniran kvalitetom prve kompozicije i motivisanošću našeg tima u Srbiji. Veliko hvala svim kolegama koje su učestvovalе u proizvodnji na njihovom izuzetnom učinku, naročito u ovim teškim uslovima pandemije.”

Julia Fischer

potpredsednik za lake železnice i VAL železnice, Siemens

U poslednje vreme, u Srbiju počinju da dolaze visokotehnološke kompanije i kompanije koje se bave mobilnošću u sektoru informacionih tehnologija. U pogledu povećanja složenosti i dodate vrednosti uočavaju se značajna poboljšanja tokom vremena. Ta poboljšanja se manifestuju na dva načina. (a) Prvi je povećanje složenosti u privrednim društvima koja već duže vreme posluju u Srbiji. Primera radi, LEONI Wiring Systems, koji je svoje poslovanje u Srbiji započeo u Prokuplju 2009. godine, prerastao je u najvećeg industrijskog poslodavca sa oko 13.700 zaposlenih i sve većim udelom zaposlenih sa višim kvalifikacijama, a istovremeno je u 2023. godini ostvario izvoz u vrednosti od 490 miliona EUR (od čega 85% u Nemačkoj). Postoje i brojni drugi primeri – već pomenuti Siemens je počeo krajem devedesetih godina sa trakom za sklapanje, a sada proizvodi u potpunosti funkcionalne tramvaje, a Robert Bosch je od proizvodnje brisača na samom početku sada već razvio veliki centar za kompetentnost u proizvodnji brisača. (b) Drugi kanal je to što Srbija sve više privlači privredna društva koja od samog početka proizvode složene proizvode sa većom dodatnom vrednošću. Među ta društva spadaju pre svega Brose, Continental, i ZF, koji rade na naprednim rešenjima za mobilnost i razvijaju rešenja za autonomnu vožnju, sisteme info-zabave i slična rešenja za mobilnost zasnovana na informacionim tehnologijama², a njihovi pogoni obuhvataju i centre za istraživanje i razvoj, sa procesima u kojima inženjeri imaju dominantnu ulogu. Diverzitet i čvrsta utemeljenost sektora mobilnosti u Srbiji potvrđeni su tokom krize prouzrokovane pandemijom virusa COVID-19 i u periodu koji je usledio neposredno nakon toga, kada je bilo znatno manje previranja nego u ostatku sveta. Takođe, sektor postaje zreo i otvara se sve veći potencijal za ulaganja.

Polje 2: AMM manufacturing

Društvo AMM Manufacturing se istaklo specijalizovanjem za proizvodnju aluminijumskih i čeličnih delova za vozove, metroe i tramvaje. Zahvaljujući svojoj posvećenosti kvalitetu, društvo je steklo ugled pouzdanog dobavljača globalnih industrijskih giganata kao što su Alstom, Deutsche Bahn, ABB, Siemens, Bombardier, Hitachi, Stadler, Škoda, i CAF. Sa izvozom prvenstveno usmerenim na čitavu Evropu i Rusku Federaciju, AMM Manufacturing se ističe svojom posvećenošću izuzetnosti, kontinuiranim unapređivanjem veština i prihvatanjem inovativnih tehnologija, kao što je zavarivanje trenjem. Koreni društva sežu u Nemačku, gde je njegov osnivač devedesetih godina osnovao svoje prvo privredno društvo. Ovaj inicijalni poduhvat je predstavljao temelj za Milanovićevo proširenje u Srbiju 2000. godine, gde je osnovao Milanović Inženjering. Prvobitno osnovana kao skroman inženjerski biro, firma je prerasla u veliki proizvodni subjekat koji proizvodi komponente za železnička vozila i druge specijalizovane mašine. Veza s Nemačkom imala je značajnu ulogu u oblikovanju pristupa ovog privrednog društva, naročito u pogledu kvaliteta i inovacija. Siemens Mobility je kasnije preuzeo društvo Milanović Inženjering (vidi polje 1), čime je nastao AMM Manufacturing, uz zadržavanje visokih standarda proizvodnje i poslovnog uspeha. Ovo novo privredno društvo je nastavilo partnerstva sa postojećim klijentima i uspostavilo nova, zadržavajući pritom svoju fokusiranost na kvalitet i industrijsku sertifikaciju, kako bi osiguralo dugoročnu saradnju na projektima u zahtevnom sektoru železnica. Nemački uticaj je i dalje kamen-temeljac napredovanja društva AMM Manufacturing, što svoj odraz nalazi u njegovoj poslovnoj praksi, usvajanju tehnologija i tržišnim strategijama.

² Uticaj ovih privrednih društava je verovatno i značajniji nego što na osnovu ovih podataka može da se zaključiti, budući da su podaci fokusirani isključivo na izvoz robe, a navedene firme izvoze pretežno usluge. Nažalost, usluge ovom analizom nisu obuhvaćene zbog nedostatka pouzdanih izvora podataka s neophodnim nivoom detaljnosti.

4.2. Ostali visoko konkurentni sektori

Osim dominantnog sektora mobilnosti, izvoz iz Srbije u Nemačku obuhvata i metalne proizvode i mašine, kao i prehrambene proizvode i hemikalije. Prvi sektor se odnosi na proizvode od prostih metala, koji čine oko 12% izvoza; to su uglavnom industrijski delovi, metalne grede i drugi specijalizovani delovi. Proizvodi ih više nemačkih privrednih društava (kao što su Koenig Metal i Geze), kao i brojna srpska (Gamma Consulting, TIM Industrial Steel i Idas) – koja proizvode razne metalne delove, metalna vrata i druge specijalizovane proizvode. Proizvodi iz Srbije su u ovoj kategoriji utrostručili vrednost na uvoznom tržištu Nemačke (sa oko 0,4% na 1,3% između 2015. i 2022. godine), što je dokaz njihovog poboljšanog kvaliteta i isplativosti. Mašine i mehanička i električna oprema su takođe značajni i čine oko 7% izvoza. Ovu izvoznu kategoriju čini širok spektar proizvoda, uključujući i razne alate za injekciono brizganje ambalaže i automatizaciju za injekciono brizganje plastike (npr. Inmold Požega), kao i rešenja za industrijsku automatizaciju (Servoreh) – a svi su izrađeni ulaganjem srpskog kapitala. Sa druge strane, Siemens je jedan od glavnih aktera u proizvodnji vetrogeneratora (vidi polje 3 ispod). Generalno, velika zastupljenost privrednih društava iz Srbije u preradi metala, proizvodnji mašina i proizvodnji namenskih proizvoda od gume i plastike (vidi polje 4 ispod), kao i manjih mašina, najčešće se objašnjava inženjerskim nasleđem iz vremena Jugoslavije, a za ova društva se često navodi da svojim zahtevnim kupcima pružaju „odličnu vrednost za uloženi novac“.

Još jedna značajna kategorija izvoznih proizvoda su prehrambeni i hemijski proizvodi. Ovaj sektor je i dalje veoma zastupljen (11%) zahvaljujući proizvodnji i izvozu malina, a poslednjih godina i proizvodnji i izvozu napitaka, koji su u periodu od 2021. do 2022. godine zabeležili eksponencijalan rast. Jedan od vodećih izvoznika prehrambenih proizvoda iz Srbije, uglavnom voća, jeste Z.A. Fruit – jedan od glavnih izvoznika malina. Hemijski proizvodi su takođe jedna od bitnih kategorija u izvozu iz Srbije u Nemačku i čine oko 7% izvoza. Udeo izvoza organskih površinski aktivnih sredstava iz Srbije na uvoznom tržištu Nemačke povećan je sa 0,9% na 4,8% u periodu od 2015. do 2022. godine i takođe beleži dinamičan rast. Henkel sa svojim različitim brendovima, kao što su Ceresit (građevinski materijali), Loctite (lepkovi), kao i proizvodi potrošačke hemije (Schwartzkopf, Persil i sl.) i dalje je jedan od glavnih aktera u ovoj oblasti, koji i dalje razvija svoje poslovanje u Srbiji i proširuje proizvodne kapacitete. Produblјivanje odnosa između Srbije i Nemačke je dokaz da, pored sektora mobilnosti, postoje i kapaciteti sa velikim potencijalom koji se mogu dalje razvijati.

Polje 3: Siemens-ova fabrika vetroturbina u Subotici

Siemens-ova fabrika vetroturbina u Subotici, sa više od 950 zaposlenih, ističe se kao jedan od vodećih proizvođača električnih mašina za primenu u proizvodnji energije iz obnovljivih izvora u Srbiji. Ova fabrika otvorena u Slobodnoj zoni Subotica je jedan od predvodnika tehnološke proizvodnje u Srbiji i uspešno doprinosi ekonomskom razvoju i izvoznom kapacitetu zemlje. Treba istaći da svaku četvrtu vetroturbinu u Evropi pokreće Siemens-ova turbina proizvedena u fabrici u Subotici. Zahvaljujući posvećenosti kvalitetu, poštovanju rokova isporuke, poštovanju procedura i standarda i kontinuiranim inovacijama u proizvodnji, fabrika je stekla priznanje u okviru grupe Siemens Large Drives, jednog od 26 najvećih Siemens-ovih postrojenja u svetu. Fabrika je od osnivanja proizvela više od 15.500 generatora. Prepoznajući značaj stručne radne snage u Srbiji, Siemens je pokrenuo programe saradnje u oblasti obrazovanja u Subotici. Ovi programi pružaju obrazovne profile prilagođene potrebama fabrike, sa krajnjim ciljem stvaranja kvalifikovane radne snage sa boljim izgledima za zapošljavanje.

Polje 4: Largo

Largo d.o.o. je privredno društvo iz Srbije specijalizovano za proizvodnju gumenih proizvoda, uglavnom točkova, valjaka i raznih gumenih proizvoda i usluga u industrijskim oblastima kao što su: industrijski uređaji, građevinarstvo, proizvodnja električne energije, automobilska industrija i sl. Vlasnik društva je svoju karijeru započeo kao vrlo mlad, preselivši se u Nemačku po završetku srednje škole, sa minimalnim radnim iskustvom, i zaposlivši se u industriji gume. Više puta je unapređivan, ali je posle nekog vremena uvideo da bi neki segmenti proizvodnog procesa mogli isplativije da se obavljaju u Srbiji. Uveren u ostvarivost ove poslovne prilike, razgovarao je o ovoj ideji sa svojim šefom u Nemačkoj i vratio se u Srbiju da bi osnovao sopstveno privredno društvo. U početku mu je bivši šef u Nemačkoj bio jedini kupac, a firma je počela poslovanje kao mala radionica. Zahvaljujući ovoj vezi, društvo je uspelo da ostvari značajan rast, proširivši pritom svoju mrežu i kapacitete. Largo danas ostvaruje impresivan izvoz u vrednosti od 7 miliona EUR, sa doslednom putanjom rasta i radnom snagom od skoro 100 zaposlenih. Evolucija društva dodatno je podržana kursovima obuke iz menadžmenta, zahvaljujući kojima je korporativna struktura unapređena. Osim toga, osnivač ističe svoje znanje engleskog jezika kao važan faktor uspeha. Mogućnost neposredne komunikacije s kupcima na njihovom maternjem jeziku ne samo da olakšava nesmetano poslovanje, već i doprinosi bržem uspostavljanju poverenja, što ukazuje na značaj poznavanja jezika u međunarodnom poslovanju.

5 Razlozi i osnovi produbljivanja ekonomskog partnerstva

Vodeća uloga Nemačke kao glavnog investicionog partnera Srbije rezultat je nasleđa, istorijski veza, strateških ulaganja i obostranih ekonomskih interesa. Kao što je već navedeno, spoljnotrgovinski odnos između Nemačke i Srbije je dugoročno partnerstvo, koje poslednjih decenija pokreću uglavnom investicije nemačkog kapitala u Srbiji. Niz faktora čini Srbiju atraktivnom za SDI, naročito iz Nemačke. Prvi je industrijsko nasleđe Srbije, koje potiče iz vremena Jugoslavije. Za razliku od većine zemalja Istočnog bloka, jugoslovenska privreda temeljila se na visokom stepenu usklađenosti sa razvijenijim evropskim zemljama – pre svega Nemačkom i Italijom. Zahvaljujući tome, saradnja Srbije s Nemačkom bila je logičan put ka reindustrijalizaciji. Raspoloživost stručne radne snage takođe je imala značajnu ulogu, i to iz istog razloga vezanog za industrijsko nasleđe. Visoko osposobljena radna snaga, a naročito postojanje izvanrednog inženjerskog kadra, jedan je od glavnih razloga za konkurentnost i uspešnost privrednih društava iz Srbije koja proizvode namenske metalne, plastične i gumene proizvode, kao i manje industrijske mašine, na stranim tržištima, pre svega u Nemačkoj. Uopšteno, nemačka privredna društva kao prednost Srbije ističu „izuzetnu vrednost za uloženi novac“, bilo da su u pitanju klijenti privrednih društava iz Srbije ili proizvođači sa proizvodnjom u Srbiji.

Konzistentan faktor tokom poslednjih decenija je spremnost Vlade Republike Srbije da bude otvorena za partnerstva i da pruži podršku investitorima. Blizina Srbije u odnosu na Nemačku takođe ima važnu ulogu, jer robna razmena može relativno lako da se odvija, naročito nakon povećanog ulaganja u razvoj infrastrukture u Srbiji tokom poslednjih godina i njeno povezivanje sa širim trgovinskim arterijama u Evropi. Prema podacima iz 2022. godine, Nemačka je i dalje glavni investicioni partner Srbije, budući da oko 10,8% ukupnih SDI dolazi iz Nemačke, mada bi ovaj broj mogao da bude i značajniji, imajući u vidu kompleksnost tokova kapitala i međunarodnog vlasništva.

Pandemija izazvana virusom COVID-19 i geopolitičke tenzije ubrzale su investicije iz Nemačke u Srbiju, s obzirom na to da je praksa nearshoring-a postala strateški potez za stabilizovanje lanaca snabdevanja. Investicije iz Nemačke su naročito porasle u svetlu skorašnjih globalnih dešavanja. Pandemija izazvana virusom COVID-19 je uzrokovala pritisak na globalne kompanije i njihove lance proizvodnje, usled ograničenja predviđenih mera vanrednog stanja, što je dovelo do usporavanja proizvodnje i nedolaska robe do tržišta kojima je bila namenjena. Zbog toga su velike međunarodne kompanije počele da se opredeljuju za nearshoring – praksu izmeštanja proizvodnje na bliže lokacije i skraćivanja udaljenosti u trgovanju kako bi se osigurala stabilnost u snabdevanju. Srbija je tako postajala sve interesantnija za investiranje od 2019. godine, naročito za privredna društva iz Nemačke, što je uslovalo povećanje sveukupne robne razmene u 2021. i 2022. godine, sa sazrevanjem nekih od ovih investicija, a očekuje se da će se ovaj trend nastaviti u 2023. godini, a i kasnije. Invazija Rusije na Ukrajinu je uzrokovala dodatne sumnje u otvorenost globalne trgovine i otvara mogućnosti za produbljivanje bilateralnog partnerstva između Nemačke i Srbije.

Nemačke investicije u Srbiji su stvorile značajne efekte ekonomskog preliivanja. Srbija je ostvarila znatnu korist od nemačkih investicija, koja se ogleda u više ostvarenih efekata preliivanja.

Prvo, nemačka privredna društva su među prvima počela da dolaze u Srbiju u periodu neposredno nakon svetske krize i odigrala su preko potrebnu ulogu u obuzdavanju visoke stope nezaposlenosti, a prema podacima iz 2023. godine zapošljavaju oko 80.000 radnika u Srbiji³. Na taj način su obezbedila neophodan podstrek za reindustrijalizaciju i oživljavanje ljudskog kapitala u industriji. Drugo, dolazak nemačkih privrednih društava je stvorio okruženje u kojem je celokupno tržište Srbije moglo da prepozna i usvoji nove i inovativne poslovne prakse, kao i nove tehnologije koje je potrebno primeniti u široj industriji. Kroz zarade koje isplaćuju, nemačka privredna društva su vratila ekonomsku aktivnost u neke nedovoljno razvijene delove Srbije, kao što je slučaj sa fabrikom Leoni u Prokuplju i Doljevcu. I najzad, povećana je i konkurentnost na tržištu Srbije zahvaljujući nemačkim privrednim društvima koja doprinose povećanju sveukupnog kvaliteta svih proizvedenih proizvoda. Osim toga, jedna od koristi koje nisu vidljive na prvi pogled ogleda se u vezama između nemačke privrede i MSP u Srbiji, koje su mnogima pomogle da unaprede svoje poslovanje (vidi polje 5 ispod), što je Srbiji pomoglo da izgradi sopstveni „Mittelstand“.

Polje 5: SCGM

SCGM d.o.o., prvobitno osnovano kao zajednički nemačko-srpski poduhvat, je sertifikovano privredno društvo specijalizovano za izradu i preradu plastičnih proizvoda i sklapanje složenih elektronskih sklopova. Društvo je osnovano 2004. godine kombinovanjem nemačke i srpske ekspertize za projektovanje tehničkih proizvoda i proizvodnju alata za injekciono brizganje. Ova saradnja je u značajnoj meri uticala na razvojnu putanju SCGM, pri čemu je Nemačka bila ne samo ključni partner u osnivanju društva, već i njegovo najveće tržište. Nudeći usluge kao što su industrijski dizajn, planiranje proizvoda u plastici, izrada prototipa i proizvodnja plastičnih proizvoda jednokomponentnim i dvokomponentnim injekcionim brizganjem, SCGM je usvojio princip „ključ u ruke“ koji njegovi klijenti izuzetno cene. Raznovrsni proizvodi društva SCGM koriste se u raznim industrijama, uključujući proizvodnju laserskih mernih uređaja, građevinsku opremu, kao i medicinsku, tekstilnu, automobilsku i električnu industriju, industriju transportnih sistema i industriju nameštaja. Uz snažnu izveznu orijentisanost, društvo 90% svog obima proizvodnje prodaje na evropskom tržištu, pre svega u Nemačkoj. Razvoj društva SCGM odlikuje se doslednim rastom, uz proširenje proizvodnog prostora sa početnih 400 m² na 4200 m², a trenutno u sektoru za injekciono brizganje plastike društvo trenutno radi sa 22 mašine.

³ According to the findings of the Federal Foreign Office of Germany in 2023 - <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/serbien-node/serbia/228080>

6 Metodologija

Prilikom prikupljanja podataka za potrebe ove analize robne razmene, oslanjali smo se prvenstveno na bazu podataka UN Comtrade, koja je široko priznata zbog svojih zvaničnih i sveobuhvatnih statističkih podataka o trgovini. Ti statistički podaci o trgovini odnose se samo na robnu razmenu. U našoj studiji smo Nemačku odredili kao zemlju izveštavanja, a Srbiju kao partnersku zemlju, što odražava trgovinski odnos između dveju država. Naš skup podataka je obuhvatio informacije o uvozu u Nemačku iz čitavog sveta, što nam je omogućilo da izvršimo robusnu analizu konstantnog tržišnog udela. Kako bismo obezbedili temeljno sagledavanje dinamike trgovine i sveli uticaj godišnjih fluktuacija na najmanju moguću meru, usvojili smo specifičan pristup. Izračunali smo proseke za dva različita perioda: za godine 2015. i 2016. i za godine 2021. i 2022. Svrha ovog postupka uprosečavanja bila je da izravna varijacije i pruži stabilniju osnovu za analizu. Dalje, sve novčane vrednosti su preračunate iz američkih dolara u evre prema prosečnom godišnjem kursu dveju valuta, čime je obezbeđeno da fluktuacije kursa ne utiču na naše rezultate. Pored toga, paralelno s analizom koja je izvršena na osnovu dvocifrene HS klasifikacije (šifre HS2), izvršili smo i granularniju analizu korišćenjem četvorocifrene HS klasifikacije (šifre HS4). To nam je omogućilo dublje sagledavanje kategorija proizvoda i sticanje dodatnih uvida u učinak trgovine. Međutim, važno je naglasiti da se analiza predstavljena u ovom izveštaju fokusira prvenstveno na šifre HS2, koje pružaju širi pregled izvoza iz Srbije izvoz u Nemačku.

U ovoj studiji, izvršili smo analizu konstantnog tržišnog udela za navedeni pristup kako bismo ublažili efekte naglih varijacija i jasnije sagledali dinamiku robne razmene. Izvor podataka za ovo istraživanje bila je baza podataka UN Comtrade, a prilikom obračuna pokazatelja uspešnosti spoljne trgovine koristili smo metodologiju koju je izradio Međunarodni trgovinski centar. Da bismo procenili promene tržišnog udela Srbije, primenili smo okvir za raščlanjivanje koji posmatra tri ključna efekta: efekat konkurentnosti, strukturni efekat i efekat prilagođavanja. U nastavku su prikazane formule koje smo koristili u analizi.

Apsolutna promena u tržišnom udelu Srbije u Nemačkoj

Promena (varijacija tokom vremena) u udelu Srbije na nemačkom tržištu je razlika u udelu Srbije na nemačkom tržištu između vremena 0 i vremena t. Ako je pozitivna, zemlja je povećala svoj udeo na svetskom tržištu. Promena u udelu zemlje na nemačkom tržištu može se raščlaniti i izraziti kao zbir sledećih efekata: (1) efekta konkurentnosti; (2) strukturnog efekta i (3) efekta prilagođavanja.

Matematička definicija za apsolutnu promenu:

$$\left(\frac{X_s^t}{X_g^t}\right) - \left(\frac{X_s^{t_0}}{X_g^{t_0}}\right) = \sum_j \left[\left(\frac{X_{sj}^t}{X_{gj}^t}\right) \times \left(\frac{X_{gj}^t}{X_g^t}\right) - \left(\frac{X_{sj}^{t_0}}{X_{gj}^{t_0}}\right) \times \left(\frac{X_{gj}^{t_0}}{X_g^{t_0}}\right) \right]$$

$\left(\frac{X_s^t}{X_g^t}\right)$ predstavlja udeo Srbije na nemačkom tržištu u periodu t

$\left(\frac{X_s^{t_0}}{X_g^{t_0}}\right)$ predstavlja udeo Srbije na nemačkom tržištu u periodu t₀

$\left(\frac{X_{sj}^t}{X_{gj}^t}\right)$ predstavlja udeo Srbije na nemačkom tržištu za sektor J u periodu t

$\left(\frac{X_{gj}^{t_0}}{X_g^{t_0}}\right)$ predstavlja udeo nemačkog sektora j u ukupnom uvozu u Nemačku u periodu t₀

$\left(\frac{X_{sj}^{t_0}}{X_{gj}^{t_0}}\right)$ predstavlja udeo Srbije na nemačkom tržištu za sektor J u periodu t₀

$\left(\frac{X_{gj}^{t_0}}{X_g^{t_0}}\right)$ predstavlja udeo nemačkog sektora j u ukupnom uvozu u Nemačku u periodu t₀

Efekat konkurentnosti

Efekat konkurentnosti može se opisati kao hipotetičko sticanje ili gubitak tržišnog udela koji bi nastupio ako bi promene bile isključivo posledica varijacija u tržišnom udelu zemlje na uvoznom tržištu, ne računajući uticaj promena u rasti ili opadanju udela uvoza u Nemačku na uvoznom tržištu. Time se eliminiše efekat rasta ili smanjenja uvoznog tržišta u Nemačkoj. Ovaj udeo treba da pokaže koliko je data zemlja konkurentna u odnosu na konkurente.

Mathematical definition:

$$\sum_j \left(\frac{X_{sj}^t}{X_{gj}^t} - \frac{X_{sj}^{t_0}}{X_{gj}^{t_0}} \right) \times \frac{X_{gj}^{t_0}}{X_g^{t_0}}$$

$\frac{X_{sj}^t}{X_{gj}^t} - \frac{X_{sj}^{t_0}}{X_{gj}^{t_0}}$ predstavlja promenu udela Srbije na nemačkom tržištu za sektor j

$\frac{X_{gj}^{t_0}}{X_g^{t_0}}$ predstavlja početni udeo sektora j u ukupnom uvozu u Nemačku

Strukturni efekat

Strukturni efekat može se opisati kao hipotetičko sticanje ili gubitak tržišnog udela koji bi nastupio ako bi promene bile isključivo posledica dinamike izvoznih tržišta, nezavisno od varijacija u tržišnim udelima date zemlje na tim tržištima. Formalno gledano, početni tržišni udeo date zemlje na uvoznom tržištu (u vremenu 0) se množi varijacijom udela na uvoznim tržištima u Nemačkoj za predmetni proizvod. Ovi efekti se sabiraju za sve uvozne proizvode.

Matematička definicija:

$$\sum_j \left(\frac{X_{gj}^t}{X_g^t} - \frac{X_{gj}^{t0}}{X_g^{t0}} \right) \times \frac{X_{sj}^{t0}}{X_{gj}^{t0}}$$

$\frac{X_{gj}^t}{X_g^t} - \frac{X_{gj}^{t0}}{X_g^{t0}}$ predstavlja promenu u tržišnom udelu sektora na nemačkom tržištu

$\frac{X_{sj}^{t0}}{X_{gj}^{t0}}$ predstavlja početni tržišni udeo Srbije na nemačkom tržištu za sektor j

Efekat prilagođavanja

Efekat prilagođavanja meri sposobnost zemlje da svoj izvoz prilagodi globalnoj tražnji koja se konstantno menja. Dobija se tako što se promena tržišnog udela na uvoznom tržištu pomnoži varijacijom uvoznog tržišta u globalnoj trgovini. Efekat je pozitivan ako se učešće na izvoznom tržištu povećava na tržištima koja beleže povećani udeo ili ako se smanjuje na tržištima koja gube udeo u globalnoj trgovini. Efekat je negativan ako se učešće povećava na tržištima koja se smanjuju ili ako se smanjuje na tržištima koja rastu.

Matematička definicija:

$$\sum_j \left(\frac{X_{sj}^t}{X_{gj}^t} - \frac{X_{sj}^{t0}}{X_{gj}^{t0}} \right) \times \left(\frac{X_{gj}^t}{X_g^t} - \frac{X_{gj}^{t0}}{X_g^{t0}} \right)$$

$\frac{X_{sj}^t}{X_{gj}^t} - \frac{X_{sj}^{t0}}{X_{gj}^{t0}}$ predstavlja promenu u tržišnom udelu Srbije na nemačkom tržištu za sektor j

$\frac{X_{djs}^t}{X_{ws}^t} - \frac{X_{djs}^{t0}}{X_{ws}^{t0}}$ predstavlja promenu u tržišnom udelu uvoznog tržišta j u ukupnom uvozu u Nemačku

PartnerInSerbien

U saradnji sa:

ceves

CENTER FOR ADVANCED ECONOMIC STUDIES